

مدیریت به هم پیوسته منابع آب: ارائه راهکارهای عملیاتی

حمید مصاحبی، شهاب عراقی نژاد، هاجرنیک قلب

1- کارشناس ارشد مهندسی عمران-آب، مدیر گروه برنامه ریزی منابع آب و سنتز مطالعات، شرکت

مهندسی مشاور جاماب

2- استادیار گروه مهندسی آب - دانشگاه تهران

3- کارشناس ارشد مهندسی عمران-آب

hamidmossahebi@yahoo.com

خلاصه

تبادل بخشی بین منابع و مصارف آب در حوضه‌های آبریز، مدیریت منابع آب را در کلیت آن مطرح می‌سازد. بنابر این ارزیابی مدیریت حاضر و ادامه روند تحولات مدیریت شده آن با نگاه به مدیریت مطلوب می‌تواند راه حرکت مدیریت منابع طبیعی و بویژه مدیریت منابع آب به سوی آینده را تا حدودی مشخص نماید. مدیریت حاضر، در قالب نهادهای دولتی که گاه از بخشی از آنها با لفظ خصوصی یاد می‌شود ولی باید در بهترین حالت آنها را شبه خصوصی دانست اداره می‌شود. نظر به اینکه اجرای مدیریت به هم پیوسته منابع آب به عنوان گامی مهم در راستای نیل به توسعه پایدار همواره مورد توجه تصمیم سازان و مدیران منابع آب در سطح جهان می‌باشد، در این نوشتار چالش‌ها، راهبردها و راهکارهای توصیه شده برای تصمیم سازان در قالب نمونه‌های عملیاتی در سطح حوضه آبریز بر اساس اهداف مورد نظر و با استفاده از ماتریس چهارچوب منطقی (LFA)، ارائه شده است.

کلمات کلیدی: توسعه پایدار، چالش‌ها و راهکارهای عملیاتی، ماتریس چهارچوب منطقی، مدیریت به هم پیوسته منابع آب.

1. مقدمه

در بسیاری از کشورها همانند کشور ما مدیریت منابع آب طی دوره‌ای طولانی شکل گرفته و به علت مسائل اجتماعی و اقتصادی در این مدیریت تفکر علمی با کندی راه خویش را گشوده است. آب به عنوان کالای اقتصادی در بخش‌های تولیدی و اقتصادی تاکنون کاملاً پذیرفته نشده و بخش عظیمی از آب به مصارف کم ارزش و تولیداتی با ارزش افزوده اندک می‌رسد و مصارف پرارزش مجبور به تقبل و تحمل هزینه‌های گزاف انتقال آب از فواصل دور می‌باشد و نتیجه این وضع تهی شدن منابع آبی و اقدام به سرمایه‌گذاری‌هایی است که بازدهی به مراتب کمتر، از کارایی واقعی دارند می‌شود و حاصل آن از دست رفتن منابع مالی کشور نیز می‌گردد.

مفهوم مدیریت جامع منابع آب (IWRM)¹ در پاسخ به تنش‌های وارد به منابع آب ناشی از افزایش جمعیت در دهه 70 میلادی مطرح شد. براساس این مفهوم لازم است منابع آب یک حوضه به گونه‌ای مدیریت شود تا منافع اقتصادی و رفاه اجتماعی به طریقی عادلانه، بیشینه گردد بدون اینکه پایداری محیط زیست و اکولوژی آبی حوضه در معرض خطر قرار گیرد.

استفاده از IWRM، تنها شامل ایجاد یک یا چند طرح برای توسعه و مدیریت منابع آب نیست، بلکه توسعه‌ی چارچوبی پویا برای برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری بهتر جهت مدیریت منابع آب است. بنابراین IWRM را می‌توان فراتر از یک رویکرد دیکته شده، به عنوان یک فرایند تلقی نمود. در حقیقت موارد زیر تضمین کننده موفقیت در فرایند IWRM خواهد بود که توجه به آنها در این مطالعه مورد تاکید است:

- توافق در مورد اهداف توسعه
- اتصال به اهداف والاتر و فرایندهای توسعه ملی

¹ Logical Framework Analysis

² Integrated Water Resources Management